

e-mail: tollforgato@monorierdoiskola.hu

XIII. TOLLFORGATÓ TEHETSÉGGKUTATÓ VERSENY

KÉMIA - FIZIKA DÖNTŐ

7-8. OSZTÁLY

Tanuló neve: _____

Osztálya: _____

Iskola neve, címe: _____

Felkészítő tanár neve: _____

A nevet **NYOMTATOTT NAGYBETŰVEL** kérjük kitölteni az olvashatóság érdekében!

Az iskola neve és címe helyére lehet hosszú bélyegzőt is tenni!

Kémia-fizika döntő 2021.

I. Játék a periódusos rendszerrel

1. Keresd a vegyjeleket!

Eötvös Loránd életével, munkásságával kapcsolatos idézetből keresd ki a vegyjeleket! Pl.: legyen a neve – a V (vanádium) és az S (kén) jó a vezetéknévben; ugyanígy az O (oxigén) a keresztnévben, de sem az La (lantán), sem az Ra (radon) nem fogadható el. Magyarul csak az egymás melletti betűk alkotják a vegyjelet, s az ékezet itt nem hagyható el! Az Nd (neodímium) természetesen megint jó!

Minden vegyjel csak egyszer szerepeljen a táblázatban!

Ennyi magyarázat után jöjjön az idézet és a feladat!

„25 évesen megválasztották a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává.”

Az elem vegyjele	Az elem neve	Az elem vegyjele	Az elem neve

8 pont

2. A periódusos rendszer segítségével – az utasításoknak megfelelően – oldjad meg ezeket a feladatokat (szükség esetén az ékezeteket pótolj)! Az időpont és a helyszín mellé kérjük az esemény beírását is! Továbbra is **Eötvös Loránd** életénél maradunk!

- Két vegyjel: **Ar** és **Cd**

1. elem neve: _____ rendszáma: _____

2. elem neve: _____ rendszáma: _____ **Időpont** a két rendszámból:

protonszáma: 5; rendszáma: 92; tömegszáma: 163 (csak az első betű kell majd!); fém, csak a királyvíz oldja (csak az első betű kell majd!)

Vegyjelek: _____ **Helyszín** a vegyjelekből:

Esemény: _____

- Két vegyjel: **Ar** és **Pa**

1. elem neve: _____ rendszáma: _____

2. elem neve: _____ rendszáma: _____ **Időpont** a két rendszámból:

sárga színű, kék lánggal égő nemfém; szürke színű nemesfém

Vegyjelek: _____ **Helyszín** a vegyjelekből:

Esemény: _____

- Két vegyjel: **K** és **Mg**

1. elem neve: _____ rendszáma: _____

2. elem neve: _____ rendszáma: _____ **Időpont** a két rendszámból:

a legegyszerűbb atom; protonszáma: 95; a 2. periódusban és a III. főcsoportban található; tömegszáma: 238; rendszáma: 75 (csak az első betű kell majd!); nagy sűrűségű, folyékony fém (csak a második betű kell majd!)

Vegyjelek: _____ **Helyszín** a vegyjelekből:

Esemény: _____

- Két vegyjel: **K** és **K**

Az elem neve: _____ rendszáma: _____ **Időpont** a két rendszámból:

a nitrogéncsoport második eleme; 1 híján 100 protont tartalmaz az atommagja; Müller Ferenc fedezte fel az erdélyi ércbányákban; a levegőben legnagyobb mennyiségben lévő gáz

Vegyjelek: _____ **Helyszín** a vegyjelekből:

Esemény: _____

20 pont

II. Egyszerű feladatok

1. KAKUKKTOJÁS

A nagybetűvel jelzett csoportokban van egy kakukktojás, melyik az és miért?

A)	B)	C)
tengervíz	fagyás	olvadás
cukros víz	égés	párolgás
salátalé	párolgás	forrás
desztillált víz	forrás	szublimáció
csapvíz	lecsapódás	fagyás
<u>A kakukktojás:</u>	<u>A kakukktojás:</u>	<u>A kakukktojás:</u>
.....	.....	.....
<u>Indoklás:</u>	<u>Indoklás:</u>	<u>Indoklás:</u>

9 pont

2. TOTÓ

		1	2	X	Tipp
Az anyagok melyik csoportjába tartozik a	1. tengervíz	elem	vegyület	keverék	
	2. nitrogén	elem	vegyület	keverék	
	3. desztillált víz	elem	vegyület	keverék	
4. Milyen fajta vízből keletkezik a vízkő?	desztillált vízből	lágý vízből	kemény vízből		
5. Melyik víz pH-értéke <u>biztosan</u> 7?	desztillált víz	ásványvíz	kemény víz		
6. Hány °C-os ásványvizet tekintünk termásvíznek?	15 °C-ost	20 °C-nál melegebb	30 °C-nál melegebb		
7. Melyik anyag oldódik vízben?	kén	zsír	só		
8. A víz párolgása	fizikai változás	kémiai változás	egyik sem		
9. A víz forrása	exoterm változás	endoterm változás	egyik sem		
10. A víz sűrűsége hány °C-on a legnagyobb?	0 °C-on	+ 4 °C-on	+ 14°C-on		
11. 1 m ³ víz hány hl?	1 hl	10 hl	100 hl		
12. Mi a víz kémiai képlete?	H ₂ O	H ₂ O ₂	HO ₂		
13. Melyik gáz keletkezik a víz bomlásakor?	hidrogén	oxigén	mindkettő		
+1. Hány % nitrogént tartalmaz a levegő?	21 %	50 %	78 %		

14 pont

3. Miért? Miért? Miért?

Válaszolj néhány kérdésre, ami engem is foglalkoztat, s a hétköznapi életből is ismertek!

- a) Miért alakul ki a szmog? Milyen „neves” szmogokról hallottál? Mi a jellemzőjük?

5 pont

b) Miért alkalmas az Eötvös-féle torziós inga a Föld belsejében elhelyezkedő ásványi anyagok felkutatására?

5 pont

c) Miért nem folyik ki a víz egy alul lyukas, vízzel telt edényből esés közben, ha leejtjük?

2 pont

d) Miért cserélték ki az ólom vízvezetékcsöveket műanyagra?

5 pont

e) Miért desztillált a desztillált víz?

5 pont

4. REJTVÉNY

A rész megoldások megadott betűiből egy szétválasztási művelet nevét állíthatod össze!

a) Ilyen változás az olvadás is belső energia változása szempontjából:

..... (3. és 5. betű)

b) Az egyszerű anyag másik neve: ..... (1. és 2. betű)

c) Az argon, a neon, ... közös neve: ..... (7. és 8. betű)

d) Egy anyagból több anyag lesz, a változás neve: ..... (5. és 6. betű)

e) A hidrogén után a legkönnyebb anyag: ..... (3. és 4. betű)

f) A szilárd szén-dioxid gázzá alakul; a folyamat neve:

..... (1. és 5. betű)

g) A szétválasztási művelet neve: .....

h) A szétválasztási művelet lényege:

i) Kapcsolata a levegővel és a vízzel:

14 pont

Összesen: 87 pont